Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tredje avdelningen)

den 12 september 2013*

”Civilrättsligt samarbete — Domstols behörighet och erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område — Förordning (EG) nr 44/2001 — Artikel 1.1 — Tillämpningsområde — Begreppet ’privaträttens område’ — Talan väckt av en myndighet — Skadestånd på grund av medverkan till skatteundandragande av tredje part som inte själv är mervärdesskatteskyldig”

I mål C-49/12,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Østre Landsret (Danmark) genom beslut av den 25 januari 2012, som inkom till domstolen den 31 januari 2012, i målet

The Commissioners for Her Majesty’s Revenue & Customs

mot

Sunico ApS,

M & B Holding ApS,

Sunil Kumar Harwani,

meddelar

DOMSTOLEN (tredje avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešič samt domarna E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (referent) och C.G. Fernlund,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: handläggaren C. Strömholm,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 21 februari 2013,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Sunico ApS, M & B Holding ApS och Sunil Kumar Harwani, genom O. Spiermann, advokat,

— Förenade kungarikets regering, genom L. Christie, S. Ossowski och S. Lee, samtliga i egenskap av ombud, biträdda av A. Henshaw, barrister,

* Rättegångsspråk: danska.

— Schweiz regering, genom D. Klingele, i egenskap av ombud,

— Europeiska kommissionen, genom M. Wilderspin och C. Barslev, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 11 april 2013 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 1.1 i rådets förordning (EG) 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (Förenade kungarikets skatte- och tullförvaltning, nedan kallad Commissioners) å ena sidan och Sunico ApS, M & B Holding ApS och Sunil Kumar Harwani å andra sidan (nedan gemensamt kallade Sunico), angående ett yrkande om att kvarstad avseende egendom tillhörande Sunico belägen i Danmark, vilken det förordnats om på Commissioners begäran, ska bestå.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Förordning nr 44/2001

3 I skälen 6 och 7 i förordning nr 44/2001 anges följande:

”(6) För att kunna uppnå målet fri rörlighet för domar på privaträttens område är det nödvändigt och lämpligt att reglerna om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar fastställs i en gemenskapsrättsakt som är bindande och direkt tillämplig.

(7) Tillämpningsområdet för denna förordning måste täcka de väsentliga delarna av privaträtten utom vissa väl definierade delar.”

4 Artikel 1.1 i förordningen definierar förordningens materiella tillämpningsområde på följande sätt:

”Denna förordning är tillämplig på privaträttens område, oberoende av vilket slag av domstol det är fråga om. Den omfattar i synnerhet inte skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor.”

Avtalet mellan EG och Danmark

5 Avtalet mellan Europeiska gemenskapen och Konungariket Danmark om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, undertecknat i Bryssel den 19 oktober 2005 (EUT L 299, s. 62) (nedan kallat avtalet mellan EG och Danmark eller avtalet) och godkänt på Europeiska unionens vägnar genom rådets beslut 2006/325/EG av den 27 april 2006 (EUT L 120, s. 22), syftar till att tillämpa bestämmelserna i förordning nr 44/2001 och tillämpningsföreskrifterna för denna på förbindelserna mellan Europeiska unionen och Konungariket Danmark. Avtalet trädde i kraft den 1 juli 2007, i enlighet med artikel 12.2 i avtalet (EGT L 94, 2007, s. 70).

6 Ingressen till avtalet har följande lydelse:

”…

[Europeiska unionens domstol] bör vara behörig att [på samma villkor] meddela förhandsavgöranden om giltigheten och tolkningen av detta avtal på begäran av en dansk domstol, och … danska domstolar … bör [därför] begära förhandsavgöranden på samma villkor som andra medlemsstaters domstolar när det gäller tolkningen av [förordning nr 44/2001] och dess tillämpningsföreskrifter,

…”

7 Artikel 2.1 i avtalet, med rubriken ”Domstols behörighet samt erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område”, har följande lydelse:

”Bestämmelserna i [förordning nr 44/2001], som är fogad till och utgör en del av detta avtal, samt de tillämpningsföreskrifter som har antagits i enlighet med artikel 74.2 i förordningen och – när det gäller tillämpningsföreskrifter som antagits efter det att avtalet trätt i kraft – som genomförts av [Konungariket] Danmark i enlighet med vad som anges i artikel 4 i detta avtal samt de åtgärder som antagits med stöd av artikel 74.1 i förordningen, skall enligt internationell rätt gälla i förbindelserna mellan [unionen] och [Konungariket] Danmark.”

8 Artikel 6 i avtalet har rubriken ”[EU]-domstolens behörighet med avseende på tolkningen av avtalet”. I artikel 6.1 och 6.6 föreskrivs följande:

”1. När det uppstår en fråga om giltigheten eller tolkningen av detta avtal i ett mål inför en dansk domstol, skall denna domstol begära avgörande vid [EU]-domstolen om en domstol i en annan medlemsstat i Europeiska unionen under samma omständigheter skulle behöva göra så i enlighet med [förordning nr 44/2001] och de tillämpningsföreskrifter som avses i artikel 2.1 i detta avtal.

…

6. Om bestämmelserna om [EU]-domstolens avgöranden i [EG-]fördraget … ändras på ett sätt som får följder för avgöranden som rör [förordning nr 44/2001], kan [Konungariket] Danmark meddela kommissionen sitt beslut att inte tillämpa ändringarna med avseende på detta avtal. Ett sådant meddelande skall lämnas vid tidpunkten för ikraftträdandet av ändringarna eller inom 60 dagar därefter.

I sådant fall skall detta avtal anses vara uppsagt. Uppsägningen får verkan tre månader efter meddelandet.”

Dansk rätt

9 634 § stycke 1 lov om rettens pleje (processlagen, nedan kallad retsplejeloven) stadgar följande:

”Inom en vecka från det att kvarstad har förordnats, ska borgenären väcka talan beträffande den fordran kvarstaden gäller, om inte gäldenären under eller efter kvarstadsförfarandet återkallar sitt bestridande. I samband med denna talan ska borgenären vidare framställa särskilt yrkande om att förordnandet om kvarstad ska bestå.”

10 634 § stycke 5 retsplejeloven föreskriver följande:

”Är den ifrågavarande fordran föremål för rättslig prövning vid en utländsk domstol, vars avgörande antas få en bindande verkan i Danmark, ska prövningen av en talan som har väckts i enlighet med punkt 1 anstå tills det föreligger ett lagakraftvunnet avgörande i det utländska målet. Rätten kan dock omedelbart pröva en talan om huruvida ett förordnande om kvarstad ska bestå.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

11 Efter ett påstått undandragande av mervärdesskatt genom så kallad karusellhandel, som gjort det möjligt att undgå att betala utgående mervärdesskatt, till men för statskassan i Förenade kungariket, väckte Commissioners talan såväl i Förenade kungariket som i Danmark.

12 Vad gäller det förfarande som inleddes i Förenade kungariket, väckte Commissioners den 17 maj 2010 talan vid High Court of Justice (England & Wales) (Chancery Division) mot ett antal juridiska och fysiska personer med hemvist i Danmark, däribland Sunico.

13 Frågan inför High Court of Justice var huruvida Commissioners kunde väcka talan mot personer utan hemvist i Förenade kungariket, såsom Sunico, om skadestånd (*claim for damages*) motsvarande det mervärdesskattebelopp som den skattskyldige underlåtit att betala i Förenade kungariket, på den grunden att de förstnämnda personerna deltagit i en olaglig överenskommelse om att begå bedrägeri (*tortius conspiracy to defraud*) i den mening som avses i engelsk rätt. Mer specifikt hävdade Commissioners att dessa personer gjort sig skyldiga till undandragande av mervärdesskatt genom ”karusellhandel” i Förenade kungariket. Commissioners anförde vidare att det var dessa personer, vilka inte själva var mervärdesskatteskyldiga i Förenade kungariket, som var de faktiska mottagarna av de belopp som erhållits genom denna form av skatteflykt.

14 Den mervärdesskatteskyldige i Förenade kungariket som var inblandad i karusellhandeln är varken part i målet vid High Court of Justice eller i målet vid den hänskjutande domstolen.

15 Eftersom de personer som inte hade hemvist i Förenade kungariket inte var ansvariga enligt det landets mervärdesskattelagstiftning, grundade Commissioners sin talan vid High Court of Justice på de nationella lagbestämmelserna angående utomobligatoriskt skadeståndsansvar (*tort*) som gäller överenskommelser beträffande olagliga medel (*unlawful means conspiracy*).

16 Dagen för beslutet att begära ett förhandsavgörande var talan fortfarande anhängig vid High Court of Justice.

17 Innan Commissioners väckte talan begärde de information om de aktuella personerna utan hemvist i Förenade kungariket från de danska skattemyndigheterna, med stöd av rådets förordning (EG) nr 1798/2003 av den 7 oktober 2003 om administrativt samarbete i fråga om mervärdesskatt och om upphävande av förordning (EEG) nr 218/92 (EUT L 264, s. 1).

18 Commissioners inledde även domstolsförfaranden i Danmark.

19 Den 18 maj 2010 belade Fogedret i København (exekutiv domstol i Köpenhamn, Danmark) på Commissioners begäran egendom i Danmark tillhörande Sunico med kvarstad till säkerhet för Commissioners skadeståndsanspråk.

20 Sunico överklagade kvarstadsbesluten till Østre Landsret, som ogillade överklagandena den 2 juli 2010.

21 Genom särskild handling som ingavs den 25 maj 2010 till Københavns Byret (allmän domstol i första instans i Köpenhamn) yrkade Commissioners med stöd av 634 § stycke 1 retsplejeloven att rätten skulle fastställa att Fogedrets kvarstadsbeslut skulle bestå och att svarandena skulle förpliktas att betala ett belopp på 40 391 100,01 pund sterling, motsvarande den mervärdesskatt som undandragits.

22 Sunico ansåg att Commissioners yrkande om betalning skulle avvisas eller, i andra hand, ogillas samt att kvarstaden skulle hävas.

23 Genom beslut av den 8 september 2010 hänvisade Københavns Byret målet till den hänskjutande domstolen.

24 Den hänskjutande domstolen beslutade att pröva frågan, huruvida målet enligt 634 § stycke 5 retsplejeloven ska vilandeförklaras tills förfarandet vid High Court of Justice är avslutat, separat.

25 Den hänskjutande domstolen frågar sig bland annat huruvida en talan som den som väcktes den 17 maj 2010 vid domstol i Förenade kungariket omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 och en dom som meddelas i Förenade kungariket därmed kan erkännas och verkställas i Danmark med stöd av förordningen samt avtalet mellan EG och Danmark.

26 Mot denna bakgrund beslutade Østre Landsret att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Ska artikel 1 i [förordning nr 44/2001] tolkas så, att dess tillämpningsområde omfattar en talan, enligt vilken myndigheterna i en medlemsstat framställer skadeståndsanspråk mot företag och fysiska personer, som har sitt hemvist i en annan medlemsstat, grundat på ett påstående – i enlighet med den förstnämnda medlemsstatens nationella rätt – om en olaglig överenskommelse om att begå bedrägeri genom medverkan till undandragande av mervärdesskatt som ska betalas till den första medlemsstaten?”

Prövning av tolkningsfrågan

27 Domstolen konstaterar inledningsvis att den är behörig att pröva denna begäran om förhandsavgörande.

28 Som kommissionen bekräftade vid förhandlingen i domstolen, har Konungariket Danmark efter det att Lissabonfördraget trädde i kraft och artikel 68 EG därmed upphävdes inte använt sig av möjligheten i artikel 6.6 i avtalet mellan EG och Danmark att meddela kommissionen sitt beslut att inte tillämpa denna ändring av EG-fördraget inom 60 dagar efter tidpunkten för ikraftträdandet av ändringarna. Detta innebär att efter det att artikel 68 EG upphävdes, omfattas även den hänskjutande domstolen av den utvidgning som gjorts av möjligheten att begära förhandsavgörande avseende frågor som rör civilrättsligt samarbete till att även omfatta domstolar mot vars avgöranden det finns rättsmedel.

29 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida begreppet privaträttens område i den mening som avses i artikel 1.1 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att det innefattar en talan genom vilken en myndighet i en medlemsstat begär skadestånd från fysiska och juridiska personer med hemvist i en annan medlemsstat för en skada orsakad av en olaglig överenskommelse om att begå bedrägeri genom att undandra mervärdesskatt som ska betalas i den första medlemsstaten.

30 Sunico, som önskar att förfarandet vid den hänskjutande domstolen ska fortsätta, har gjort gällande att en dom som meddelas av en domstol i Förenade kungariket i ett mål om skadestånd mot Sunico inte har någon tvingande verkan i Danmark. En sådan dom är inte verkställbar i Danmark med stöd av förordning nr 44/2001, eftersom Commissioners anspråk om skadestånd grundar sig på att en tredje

part som är mervärdesskatteskyldig i Förenade kungariket inte har betalat denna skatt och anspråket därmed grundar sig på mervärdesskatterätten i Förenade kungariket. Enligt Sunico omfattas talan därför inte av förordningens tillämpningsområde, eftersom mål om skattefrågor uttryckligen är undantagna.

31 Commissioners har yrkat att förfarandena vid den hänskjutande domstolen ska vilandeförklaras och har gjort gällande att en dom som meddelas av en domstol i Förenade kungariket i skadeståndsmålet mot Sunico är verkställbar i Danmark med stöd av förordning nr 44/2001 och avtalet mellan EG och Danmark.

32 Domstolen erinrar inledningsvis om att eftersom förordning nr 44/2001 numera har ersatt konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32; svensk utgåva, EGT C 15, 1997, s. 30) (nedan kallad Brysselkonventionen) i förhållandena mellan medlemsstaterna, gäller domstolens tolkning av den senare även för förordningen när bestämmelserna däri och bestämmelserna i Brysselkonventionen kan anses vara likvärdiga (se, bland annat, dom av den 11 april 2013 i mål C-645/11, Sapir m.fl., punkt 31). Det framgår dessutom av skäl 19 i förordning nr 44/2001 att kontinuiteten i tolkningen av Brysselkonventionen och förordningen bör säkerställas.

33 Tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001 är, liksom tillämpningsområdet för Brysselkonventionen, begränsat till ”privaträttens område”. Det framgår av domstolens fasta praxis att tillämpningsområdet fastställs huvudsakligen utifrån de faktorer som karakteriserar rättsförhållandet mellan parterna i målet eller som karakteriserar saken i målet (se, bland annat, dom av den 18 oktober 2011 i mål C-406/09, Realchemie Nederland, REU 2011, s. I-9773, punkt 39, och domen i det ovannämnda målet Sapir m.fl., punkt 32).

34 Domstolen har sålunda funnit att även om vissa avgöranden i mål mellan en myndighet och ett privaträttsligt subjekt kan omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 44/2001, förhåller det sig annorlunda när myndigheten utövar offentliga maktbefogenheter (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet Sapir m.fl., punkt 33 och där angiven rättspraxis).

35 För att avgöra huruvida så är fallet i ett sådant mål som det nationella målet, ska domstolen granska grunden för Commissioners talan och de närmare bestämmelserna om hur denna talan ska väckas och föras i Förenade kungariket, vid High Court of Justice (se, analogt, dom av den 14 november 2002 i mål C-271/00, Baten, REG 2002, s. I-10489, punkt 31, och av den 15 maj 2003 i mål C-266/01, Préservatrice foncière TIARD, REG 2003, s. I-4867, punkt 23).

36 Den faktiska grunden för den talan som väckts vid High Court of Justice är det bedrägliga handlande som Sunico och övriga svarande utan hemvist i Förenade kungariket påstås ha gjort sig skyldiga till genom att i den medlemsstaten delta i en serie transaktioner avseende försäljning av varor i syfte att organisera en form av mervärdesskatteundandragande av typen ”karusellhandel” – vilken gjort det möjligt för en skattskyldig i Förenade kungariket att undvika att betala utgående mervärdesskatt – varvid det är de som i realiteten gynnats genom detta skatteundandragande.

37 Vad gäller den rättsliga grunden för Commissioners talan mot Sunico, baserar denna sig inte på Förenade kungarikets mervärdesskattelagstiftning, utan på Sunicos påstådda deltagande i en olaglig överenskommelse om att begå ett bedrägeri som omfattas av den medlemsstatens skadeståndsrätt.

38 Det framgår av begäran om förhandsavgörande att Sunico och de andra svarandena vid High Court of Justice utan hemvist i Förenade kungariket inte är mervärdesskatteskyldiga i den medlemsstaten och således inte är skyldiga att betala mervärdesskatt enligt den statens lagstiftning.

39 Som kommissionen och Förenade kungarikets regering har anfört, utövar Commissioners i detta rättsförhållande inte några befogenheter som avviker från vad som gäller mellan privaträttsliga subjekt. Commissioners kan, till skillnad från vad som normalt är fallet vid dess myndighetsutövning, inte själv utfärda en exekutionstitel med stöd av vilken myndigheten kan driva in sin fordran, utan måste för detta ändamål, i en sådan situation som i det nationella målet, använda sig av sedvanliga rättsliga medel.

40 Detta innebär att rättsförhållandet mellan Commissioners och Sunico inte är grundat på offentlig rätt – i detta fall skatterätten – med de möjligheter till myndighetsutövning det skulle innebära.

41 Det framgår förvisso av begäran om förhandsavgörande att det skadeståndsbelopp som Commissioners har yrkat motsvarar det utgående mervärdesskattebelopp som en mervärdesskattepliktig person är skyldig att betala i Förenade kungariket. Att Sunicos utomobligatoriska skadeståndsansvar gentemot Commissioners och den skattefordran som de sistnämnda har mot en skattskyldig avser lika stora belopp kan dock inte i sig anses visa att Commissioners talan vid High Court of Justice utgör myndighetsutövning från deras sida gentemot Sunico, när det är utrett att rättsförhållandet mellan Commissioners och Sunico inte regleras av Förenade kungarikets mervärdesskattelagstiftning utan av den medlemsstatens skadeståndsrätt.

42 Vad slutligen gäller frågan huruvida Commissioners begäran om information från de danska myndigheterna med stöd av förordning nr 1798/2003 innan talan väcktes vid High Court of Justice påverkar rättsförhållandet mellan Commissioners och Sunico, framgår det inte av de handlingar som domstolen fått del av att Commissioners i förfarandet vid High Court of Justice använt sig av bevisning som de införskaffat genom denna form av myndighetsutövning.

43 Det ankommer dock på den hänskjutande domstolen, som generaladvokaten påpekat i punkt 45 i sitt förslag till avgörande, att kontrollera att så faktiskt inte skett och att Commissioners således befann sig i samma situation som ett privaträttsligt subjekt beträffande talan inför High Court of Justice mot Sunico och de andra svarandena utan hemvist i Förenade kungariket.

44 Av vad som anförts följer att tolkningsfrågan ska besvaras så, att begreppet privaträttens område i den mening som avses i artikel 1.1 i förordning nr 44/2001 ska tolkas så, att det omfattar en talan varigenom en myndighet i en medlemsstat framställer skadeståndsanspråk mot fysiska och juridiska personer med hemvist i en annan medlemsstat, för en skada som orsakats genom en olaglig överenskommelse om att begå bedrägeri genom att undandra mervärdesskatt som skulle betalas i den första medlemsstaten.

Rättegångskostnader

45 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tredje avdelningen) följande:

Begreppet privaträttens område i den mening som avses i artikel 1.1 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område ska tolkas så, att det omfattar en talan varigenom en myndighet i en medlemsstat framställer skadeståndsanspråk mot fysiska och juridiska personer med hemvist i en annan medlemsstat, för en skada som orsakats genom en olaglig överenskommelse om att begå bedrägeri genom att undandra mervärdesskatt som skulle betalas i den första medlemsstaten.

Underskrifter